

УНР емігрував у Польщу. У 1921 р. переїхав у Чехословаччину. Відіграв важливу роль у заснуванні та діяльності Українського національного музею-архіву, будучи його директором у 1923–1930 рр. (з короткою перервою у 1925 р., коли цю посаду займав М. Галаган). У 1938 р. переїхав у США.

³² Йдеться про Український високий педагогічний інститут ім. М. Драгоманова у Празі.

³³ *Кабачков Іван* (1874 – ?) – український економіст і правник. Державний контролер (керівник ресорту) УНР в урядах Б. Мартоса, І. Мазепи, В. Прокоповича (квітень 1919 – жовтень 1920 рр.). Наприкінці 1920 р. емігрував спочатку у Польщу, згодом – у Чехословаччину, де викладав в Українському високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова.

УДК 930.253(477-25)“1860”

Наталія Хльобас

ЗВІТНІ ДОКУМЕНТИ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА

У публікації проаналізовано три основні звіти Київського університету 60-х років XIX ст. і надруковано один із них – «Звіт про лекції, прочитані в Університеті св. Володимира упродовж 2-го півріччя 1862–1863 навчального року».

Ключові слова: Університет святого Володимира, звіти, 60-ті роки XIX ст.

В публикации сделан анализ трех основных отчетов Киевского университета 60-х годов XIX в. и напечатан один из них – «Отчет о лекциях, прочитанных в Университете св. Владимира на протяжении 2-го полугодия 1862–1863 учебного года».

Ключевые слова: Университет Св. Владимира, отчеты, 60-е годы XIX в.

In the publication three basic reports of the Kiev University of the 60s of the XIX century are analyzed and one of them is printed – «Report on the lectures...»

Key words: St. Volodymyr University, reports, the 60s of the XIX century.

Навчально-організаційна документація Університету святого Володимира – це значний масив архівних документів, який ілюструє організацію навчального процесу у цьому навчальному закладі. Її вивчення допомагає детальніше дізнатися про систему вищої освіти в дореволюційний час. Досліджуючи архівні документи університету, що зберігаються у фонді № 16 Державного архіву міста Києва, можна зробити висновок, що одна з основних їх функцій – це чітке планування та контроль за виконанням навчально-організаційної роботи, що відображено у звітах.

Підсумки роботи університету висвітлювались у щорічних звітах, що охоплювали всі сфери діяльності вищого навчального закладу. Форма звіту затверджувалась Міністром народної освіти та публікувалась у журналі міністерства¹. Повні версії таких звітів іноді публікувались у журналі «Университетские известия». Щорічно на урочистих заходах

© *Наталія Хльобас, 2011*

з нагоди закінчення навчального року зачитувався «Краткий отчет по Университету...», який також друкувався на сторінках цього журналу і був доступний широкому колу читачів.

Щорічний повний звіт про роботу університету або його скорочена версія – це документи, за якими можемо відтворити загальну картину життя навчального закладу того часу. Не зайвим буде зазначити, що ці звіти мали і дещо рекламний характер, оскільки вони містили короткі відомості про університет.

Важливе значення для дослідження роботи університету мають також неопубліковані звіти, що містять детальну інформацію про основний напрям діяльності університету – навчальний. Таким є «Звіт про лекції, що були читані в Університеті Св. Володимира»². Він мав чітку структуру і надавався ректором Міністерству народної освіти Російської імперії наприкінці кожного півріччя.

Цей документ хоч і не призначався для публікації, але був дуже інформативним. Причому, слід відзначити, що найменша зміна у навчальному процесі, відхилення від навчального плану обов'язково мало бути доведено до відома міністерства. Зміни до навчального плану хоч і вносились факультетами самостійно та затверджувалися радою Університету, все ж обов'язково мали фігурувати на сторінках звіту.

«Звіт про лекції» мав чітку форму – його частини незмінні і логічно послідовні. Зміст документа можна умовно розділити на три частини: планування (1–3 пункти), виконання (4–6 пункти), кадрові питання (7–9 пункти).

1) *«Время начатия и окончаня лекций»*. У цьому пункті звіту зазначено початок та кінець півріччя, тобто період, за який його складено.

2) *«О том, какие части наук следовало прочесть»*. Ця частина звіту відображала заплановані обсяги викладання, відхилення від затвердженого розкладу. Слід відзначити, що зміни до розкладу, уже затвердженого радою університету, вносилися виключно за наявності дійсно поважних причин. Дозвіл на такі зміни надавався радою університету і затверджувався лише після погодження з попечителем навчального округу³.

3) *«О программах»*. На кожен предмет, викладання якого було заплановано, обов'язково складалися програми, які затверджувалися щонайменше ректором на раді університету, а іноді навіть на рівні Міністерства народної освіти.

4) *У пунктах «Об исполнении программ»*, 5) *«О надзоре за лекциями»*, 6) *«Об отчетах, духе и направлении преподавания»* – ректор звітував про виконання навчальних планів, здійснення контролю за викладанням та відповідність програм навчальних курсів тогочасному стану науки. Адже слід пам'ятати, що ХІХ ст. – це час активних досліджень і відкриттів у фундаментальних науках, тому програми та курси лекцій потрібно було постійно оновлювати. Ця частина звіту складалася на основі звітних документів, що надавалися деканами факультетів для розгляду радою університету.

У решті пунктів – 7) «О преподавателях, командированных по делам службы на продолжительное время», 8) «О вакантных кафедрах», 9) «О подготовке молодых людей к профессорскому званию» – обґрунтовувалась необхідність відхилень від розкладу, пов'язаних із відсутністю викладачів (вакантні кафедри та офіційні відрадженьня), що свідчить також про потребу університету у збільшенні викладацького штату.

Розглянутий «Звіт про лекції...» свідчить про те, що вже півтори сотні років тому навчально-організаційна документація відповідала чітким формальним критеріям. Притому, це стосувалося не тільки основних звітних документів, а й таких «робочих», як і цей звіт, що публікується нижче. За інформацією, що містить цей документ, можна зробити висновок, що діяльність університету підлягала контролю з боку Міністерства народної освіти.

У тексті документа в основному збережено його лексичні й орфографічні особливості. За сучасним правописом подано написання слів з «ъ», «ѣ» та «і».

¹ Держархів м. Києва, ф. 16, оп. 303, спр. 23.

² Там само, ф. 16, оп. 302, спр. 114.

³ Там само, оп. 474, спр. 64.

ЗВІТ ПРО ЛЕКЦІЇ,
ПРОЧИТАНІ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА
УПРОДОВЖ 2-го ПІВРІЧЧЯ 1862–1863 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

1863 р., м. Київ

1) Время начала и окончания лекций	Чтение лекций начато было 13-го января и продолжалось по 1-е мая, т. е. до начала окончательных испытаний, которые были производимы до конца семестра, т. е. до 8-го июня.
2) О том, какая часть наук следовало прочесть	Во втором полугодии 1862/1863 учебного года были читаны все предназначенные Советом Университета, показанные в обозрении преподавания наук в Университете Св[ятого] Владимира (помещенном в Университетских известиях за ноябрь и декабрь 1862 года №№ 11-й, и 12-й) за исключением: а) истории литературы Французской, Немецкой и Английской, которые не были излагаемы по неимению слушателей этих предметов для студентов Университета; в) зоологии: предмет этот не был совершенно читан по случаю объявленного конкурса, для замещения кафедры зоологии; с) строительного искусства: предмет этот не был читан по случаю объявленного конкурса, для замещения кафедры строительного искусства.

3) О программах	<p>На второе полугодие 1862/63 учебного года были вновь составлены и одобрены мною программы следующих предметов: Французского, Немецкого и Английского языков и их словесностей; Латинского языка и Римских древностей и по неорганической и органической химии. Все остальные предметы были читаны по прежним программам, прежде составленных, из которых некоторые утверждены Министерством Народного Просвещения или Св[ященным] Синодом, а другие одобрены частью бывшими ректорами Университета.</p>
4) Об исполнении программ	<p>В течении второго полугодия 1862/63 учебного года все предложенное по программам к изложению (за исключением предметов исчислительных во 2-й статье сего отчета) пройдено в том объеме и той последовательности, как показано было в самых программах.</p>
5) О надзоре за лекциями	<p>За преподаванием лекций во втором полугодии 1862/63 учебного года наблюдали: Ректор и Деканы, посещая лекции преподавателей и присутствия на испытаниях. За чтением Богословия православного вероисповедания наблюдал Пресвященный Серафим Епископ Чигиринский.</p>
6) Об отчетах духе и направлении преподавания	<p>Как видно из представленных Деканами Факультетов (на основании инструкции Ректору и Деканам) отчетов преподавание университетских лекций во втором полугодии 1862/63 учебного года было вполне удовлетворительно: науки излагаемы были сообразно современному их развитию, в духе и направлении благонамеренном и одобрительном.</p>
7) О преподавателях, командированных по делам службы на продолжительное время	<p>В течении второго полугодия 1862/63 учебного года находились в заграничных командировках, по прежним распоряжениям начальства: исправляющий должность экстраординарного профессора по кафедре Славянских наречий Яроцкий, Адъюнкт по кафедре политической экономии и статистике Цехановецкий и Адъюнкт по кафедре чистой математики Ромер.</p>

8) О вакантных кафедрах	Во втором полугодии 1862/63 учебного года оставались вакантными кафедры: Русской истории, уголовного права, физиологии, зоологии и строительного искусства. По первой временно преподавал экстраординарный профессор Ставровский. Физиологию временно преподавал профессор Вальтер. Зоология и строительное искусство вовсе не были преподаваемы в этом полугодии по случаю объявления конкурсов для замещения этих кафедр. Оставались также в течении упомянутого полугодия вакантными должности: Адъюнкта на Юридическом Факультете по предмету истории Русского законодательства и должность Астронома наблюдателя. Историю Русского законодательства во втором полугодии 1862/63 учебного года временно преподавал, с разрешения Г[осподина] Попечителя Киевского Учебного Округа исправляющий должность экстраординарного профессора по кафедре Государственных законов Романович-Славатинский. Что же касается должности Астронома наблюдателя, то Совет Университета приостановился с замещением этой должности впредь до утверждения нового устава, на основании причин, изложенных в отчете о лекциях, читанных в Университете Св[ятого] Владимира в течении первого полугодия 1862/63 учебного года.
9) О подготовке молодых людей к профессорскому званию	По ходатайству Совета Университета командирован Министерством Народного Просвещения кандидат педагог Киевского Университета Иван Пигуловский на два года в С[анкт] Петербург, Москву и за границу для изучения Русской истории.

Ректор

[Н]. Иванюшев

Держархів м. Києва, ф. 16, оп. 302, спр. 144, арк. 8–11.

УДК [930.25+02+069](063)(438)

Ростислав Романовський

**ВЗАЄМВІДНОСИНИ МІЖ АРХІВАМИ, БІБЛІОТЕКАМИ
ТА МУЗЕЯМИ У ВИСВІТЛЕННІ ЧАСОПИСУ «АРХЕЙОН»:
ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ**

Опубліковано переклад статті Генерального директора державних архівів Польщі Г. Альтмана у часописі «Архейон» (1962), в якій йдеться про проблеми відносин між архівами, центрами документації, бібліотеками та музеями, що обговорювались на засіданнях VII Міжнародної конференції Круглого столу архівів у 1962 р.

Ключові слова: архіви, бібліотеки, музеї, Міжнародна конференція Круглого столу архівів.

© Ростислав Романовський, 2011